

dr Tomasz Nowak

Polskie Forum Choreologiczne – prezentacja profilu oraz możliwości rozwoju współpracy w środowisku badaczy

Czym w istocie jest choreologia? W wąskim rozumieniu jest nauką o ruchu tanecznym i jego notacji. W szerszym jest natomiast nauką zajmującą się tańcem w ogólności. Czemu zatem służą choreolodzy? Dokumentują zjawiska taneczne, interpretują udokumentowane zjawiska taneczne (analizy i syntezy), poszerzają horyzonty myślowe twórców (publikacje naukowe, działalność dydaktyczna), a także kształtują postawy odbiorców sztuki tańca (sprawozdania, recenzje, opracowania historyczne, działalność dydaktyczna).

Polska choreologia posiada dość bogate tradycje, sięgające drugiej i trzeciej ćwierci XIX wieku, kiedy to aktywnie działali autorzy pierwszych polskich opracowań monograficznych z dziedziny tańca – Kazimierz Brodziński, Karol Czerniawski, Oskar Kolberg, czy Marian Gorzkowski. Polacy znaleźli się również w awangardzie rodzącej się w dwudziestoleciu międzywojennym choreologii, że wymienię tu Eugeniusza Piaseckiego, Stanisława Głowackiego, Cezarię Baudouin de Courtenay Jędrzejewiczową, czy Zofię Kwaśnicową. Niestety, niemal chronicznie niestabilna sytuacja społeczno-polityczna przyczyniała się wielokrotnie do zarzucania, a nawet zaprzepaszczania dorobku polskich badaczy.

W polskich warunkach wyjątkowo sprzyjającym okresem dla rozwoju nauk o sztuce była druga połowa XX wieku, w której na tle ogólnej mizerności społecznej państwo zapewniało względnie dobre warunki funkcjonowania szeregu placówek naukowo-badawczych i naukowo-dydaktycznych zajmujących się kulturą – szczególnie kulturą narodową. Skorzystały na tym zwłaszcza starsze od choreologii dyscypliny – historia sztuki, teatrologia, czy muzykologia – dysponujące siecią placówek, na czele z Państwowym Instytutem Sztuki (później Instytut Sztuki PAN). Jednak w ramach PISz-u, Minister Kultury jako organ założycielski przewidział również utworzenie jednostek mających zajmować się badaniami nad historią i estetyką rodzimej kultury tanecznej. I rzeczywiście – w placówce tej działało kilka osób, bez których polska literatura choreologiczna była by znacznie uboższa. Wystarczy wymienić tu Marię Sobolewską-Drabecką, czy też Grażynę Władysławę Dąbrowską. Niestety, żadnemu reprezentantowi tańca w polskich placówkach naukowo-badawczych nie udało się uzyskać stopni umożliwiających usamodzielnienie się dyscypliny, która w następstwie tego została całkowicie wyeliminowana ze środowiska akademików,

znajdując pojedyncze schronienia w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie, warszawskim Teatrze Wielkim, czy Polskim Wydawnictwie Muzycznym.

Ten stan rzeczy miał swoje poważne konsekwencje – brak samodzielnych pracowników naukowych uniemożliwiał tworzenie samodzielnych placówek dydaktycznych oraz utrudniał rozwój kadr naukowych, niejednokrotnie niemogących znaleźć wspólnego języka z promotorami reprezentującymi odmienne dziedziny. To zaś ograniczało rozwój polskich badań nad tańcem i kulturą taneczną, zawężało rynek wydawniczy publikacji o tańcu oraz zaważyło na jakże niskim poziomie edukacji powszechnej w dziedzinie sztuki tańca w Polsce. Niestety, każdy kolejny rok pogłębiał zapaść, bowiem nie dość, iż dopływ nowych kadr jest niewielki, to jednocześnie towarzyszy temu proces odchodzenia zasłużonych badaczy. Z kolei zmiana modelu funkcjonowania polskiej nauki na bardziej konkurencyjny stanowi istotną przeszkodę w tworzeniu nierynkowych, nowych kierunków, których powstanie uzależnione jest wszak od zgody reprezentantów kierunków walczących o przetrwanie.

W tej sytuacji w Polsce pojawiło się kilka inicjatyw, mających na celu zaradzeniu zaznaczonym powyżej problemom. Jedną z pierwszych stało się powołanie fundacji Instytutu Choreologii w Poznaniu przez Roderyka Langego, który w końcu lat 80. po ponad dwudziestu latach powrócił do Polski. Instytut zapewniał szkolenia specjalistyczne z zakresu analizy i notacji ruchu tanecznego, dostęp do trudno dostępnych pozycji bibliotecznych oraz wsparcie metodyczne i metodologiczne dla młodych badaczy tańca. Niestety, wsparcie to okazało się niewystarczające, nic bowiem nie może zastąpić oddziaływań środowiska naukowego i forum umożliwiającego upowszechnienie wyników badań oraz dyskusję merytoryczną. Dlatego też w styczniu 2009 roku, przy wykorzystaniu potencjału osób związanych z działalnością Instytutu Choreologii w Poznaniu utworzono Polskie Forum Choreologiczne.

Do głównych celów stowarzyszenia należą:

1. Tworzenie płaszczyzny współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy choreologami oraz innymi osobami, które pracują w pokrewnych dziedzinach (historia sztuki, muzykologia, teatrologia itp.).
2. Stworzenie warunków do rozwoju zainteresowań badawczych członków stowarzyszenia.
3. Wspieranie rozwoju badań choreologicznych w Polsce oraz promocja dokonań naukowych polskich choreologów.
4. Popularyzacja wiedzy choreologicznej.
5. Tworzenie warunków do współpracy międzynarodowej polskich choreologów.

6. Wspieranie rozwoju szkolnictwa i instytucji naukowych działających w zakresie choreologii.

Wymienione powyżej cele realizujemy głównie poprzez organizację konferencji i publikację wydawnictw, chociaż w dalszej perspektywie przewidujemy również inne formy aktywności (np. szkolenia, warsztaty, dostęp do dorobku środowisk spoza Polski itp.).

Niezmiernie istotnym elementem działalności stowarzyszenia jest otwartość na wszelkie środowiska realizujące badania w zakresie tańca, niezależnie od tego, czy są one zorientowane historycznie, estetycznie, socjologicznie, czy w końcu antropologicznie. Dlatego też Polskie Forum Choreologiczne jest stowarzyszeniem skupiającym bardzo różne osoby. Najczęściej są to absolwenci rozmaitych kierunków, posiadający jednocześnie przygotowanie taneczne, a często również specjalistyczne choreologiczne. Tworząc stowarzyszenie nie stawialiśmy zresztą szczegółowych wymogów formalnych, wierząc w dobór naturalny. Nasi członkowie wywodzą się z różnych środowisk rozproszonych na terenie całego kraju. Tylko niewielu z nich posiada stopnie naukowe, liczne publikacje i prace naukowe lub też przygotowuje doktoraty z dziedziny sztuki tańca. Większość badania choreologiczne traktuje jako swoje hobby. Tym niemniej nawet hobbystyczni badacze są w stanie pochwalić się ciekawymi publikacjami naukowymi i popularyzatorskimi.

Na chwilę obecną stowarzyszenie skupia 44 członków (w tym: 2 profesorów, 1 doktora habilitowanego, 11 doktorów, 7 uczestników studiów doktoranckich), choć w konferencjach forum udział biorą także osoby niezrzeszone. Ich zainteresowania badawcze znakomicie oddają główne tendencje pojawiające się obecnie w Polsce – koncentrują się przede wszystkim na ontologii, estetyce i socjologii współczesnych zjawisk tanecznych (zarówno teatralnych jak i popularnych), zagadnieniach współczesnej pedagogiki tańca, dziejach tańca scenicznego w pierwszej połowie XX wieku, dziejach tańców towarzyskich w XIX-wiecznej Polsce, formach środkowoeuropejskich tańców ludowych dawniej i obecnie, oraz aktualnych funkcjach i formach tańca azjatyckiego.

Dotychczas przygotowano i przeprowadzono trzy doroczne konferencje choreologiczne – w Warszawie, Poznaniu i Krakowie. Aktualnie przygotowywana jest konferencja w Kielcach, we współpracy z Kieleckim Teatrem Tańca. Owoce dotychczasowych konferencji – ponad dwadzieścia obszernych tekstów – zaprezentowano w dwóch numerach „Studia Choreologica” (w przygotowaniu kolejny numer), które od numeru XI, decyzją profesora Roderyka Langego, założyciela zarówno czasopisma, jak i stowarzyszenia, stały się organem Polskiego Forum Choreologicznego wydawanym w języku polskim (poprzednio w języku angielskim).

Pomimo znacznych już osiągnięć stowarzyszenie boryka się z licznymi problemami. Oczywiście pierwszym z nich jest zbyt skomplikowany w Polsce system dokumentacji działalności i sprawozdawczości organizacji społecznych. Ale na drugim miejscu należy wymienić stałe problemy z pozyskaniem środków finansowych na działalność naukową i wydawniczą – nasze wnioski oceniane są wszak przez specjalistów z dziedziny rytmiki, muzykologii, historii, czy etnologii, którzy częstokroć nie rozumieją specyfiki badań naukowych w zakresie tańca, nie znają dotychczasowego dorobku tej dziedziny, ani też wykorzystywanych w choreologii narzędzi badawczych. Ufamy jednak, iż w miarę rozwoju dyscypliny – do czego i stowarzyszenie przykłada się swoimi działaniami – doczekamy się także naszych przedstawicieli w ciałach oceniających wnioski naukowe.

Na koniec warto także napisać słów kilka o naszych planach na przyszłość. Oczywiście, zamierzamy kontynuować dotychczasową działalność konferencyjną i wydawniczą. Chcielibyśmy jednak, aby z naszego stowarzyszenia zaczęły się wyodrębniać sekcje specjalistyczne i grupy badawcze. Aktualnie powstaje pierwsza grupa zajmująca się kompleksowymi badaniami nad morfologią tańców ludowych z terenu Polski. Mijmy nadzieję, że szybko doczeka się naśladowców. Ponadto chcielibyśmy poszerzyć profil działań o sesje, seminaria i dyskusje specjalistyczne. Chcielibyśmy również ożywić działalność translatorską, szkoleniową i wymianę międzynarodową. Nade wszystko jednak stale zachęcamy do wstępowania w nasze szeregi nowych osób, co z całą pewnością przyniesie korzyści tak nowym członkom, jak i samemu forum.